

Informační bulletin

HISTORICKÉ SPOLEČNOSTI PRO
AKTUALIZACI ODKAZU ČESKÉ REFORMACE,
o. s.

VERITAS

č. 16/2008

Pro informaci svých členů vydává VERITAS podle potřeby.

OBSAH	Str.
1. <u>26. seminář pro učitele a zájemce o dějepis, český jazyk a společenské vědy (podzim 2007):</u>	
<i>Tomáš Juren: Tolerance a hudba srdce</i> (S. Bolom).....	2
2. <u>Symposium Praxis pietatis haereticorum (7–8/12/2007)</u>	4
3. <u>27. seminář pro učitele a zájemce o dějepis, český jazyk a společenské vědy (jaro 2008)</u>	
<i>Petr Chelčický a jeho myšlenkový svět</i> (J. Rokyta).....	6
4. <u>Společnost VERITAS na konci roku 2007</u>	8
5. <u>Státní vyznamenání</u>	10
6. <u>Velimír Dvořák (1/5/1920–3/12/2007)</u>	10
7. <u>Rozloučení s dlouholetým předsedou o. s. Exulant</u>	10
8. <u>Evangnet a internetové stránky společnosti VERITAS</u>	11
9. <u>O čem jednal výbor společnosti VERITAS</u>	11
10. <u>Projekt Historie – paměť národa</u>	12
11. <u>Nejznámější Čech Jan Nepomucký</u>	13
12. <u>Upozornění na publikace</u>	13
13. <u>Pozvánky na nejbližší akce</u>	15
14. <u>Kalendarium VERITAS 2008</u> (vložená příloha)	

26. seminář pro učitele a zájemce o dějepis, český jazyk a spol. vědy: (Pardubice, 20/10/2007)

Tomáš Juren: Tolerance a hudba srdce

■ **Mgr. Sixtus Bolom** (Historický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně)

Svět české evangelické kultury v období před a po vyhlášení Tolerančního patentu. Komnata, k níž existuje mnoho klíčů. Tomáš Juren (1750–1829) je jedním z nich.

Kantor, písmák, lidový náboženský vůdce a evangelický kazatel; skladatel a výtvarník; krejčí; stavitel chrámů. *Říkají mu tam na horách Apoštol...*

Byl spoluvůrcem evangelické kultury Slova, slova slyšeného, psaného, zpívaného, malovaného v architektuře (dům pro Slovo, dům modlitby ve Veselí, 1782), v „lidovém“ umění (řada *evangelických* obrazů), v literatuře a hudbě (paměti, kancionály, modlitby, úvahy a kázání). Juren působil na Kunštátsku, Bystřicku, Novoměstsku a dále v široké oblasti na pomezí Čech a Moravy. Jeho činnost je paralelou náboženského obrození v období tvorby národních identit zemí západní a severní Evropy. Již více než 200 let nesou Jurenova díla poselství tolerance:

*Kdybych měl jakoukoli víru,
lásky pak kdybych neměl,
nic nejsem;
neboť víra pravá jest skrze lásku dělající dobré skutky*

Narodil se jako třetí z pěti dětí v evangelické rodině sedláka Pavla Jurena v Prosetíně dne 30. listopadu 1750. Již v mládí se naučil číst, psát a také muzicírovat. V 13 letech byl dán na učení ke krejčovskému mistru Řehoři Jakubcovi, ten čas kantoru prosetínskému a (pozdějšímu?) „biskupovi“ tajných evangelíků. Už jako malý četl protestantské knihy a stal se jejich vyznavačem. 25. ledna 1774 se oženil v sulkoveckém kostele s Terezií Sumovou z Nedvězíčka.

V Sulkovci dostal místo římskokatolického kantora u kněze Jana Linharta. Ze školy byl však vyhozen, protože uplatňoval luteránské smýšlení. V této zoufalé situaci, když nevěděl, kam se má s manželkou uchýlit, našel v listopadu roku 1774 útočiště ve staré, opuštěné chalupě Matěje Juříka v Malém Ubušíně. Tady se věnoval krejčovskému řemeslu, hudbě, vázání i psaní vlastních knih a také výtvarné činnosti. Rovněž učil jako soukromý učitel zdejší děti číst a psát.

Z Malého Ubušína se 24. září 1776, krátce po narození syna Ignáce, vydal bez dokladů, nuzně oblečený, o suchém chlebu do saského města Žitavy, aby si zde pro sebe a své bratry ve víře opatřil nějaké evangelické modlitební knihy. Po různých nesnázích, které ho v Žitavě potkaly, se šťastně vrátil s knihami do svého domova 2. října. O tři roky později v říjnu 1779 podnikl Tomáš Juren další cestu do Prešpurku (Bratislavy), odkud, jak sám napsal, s velkým strachem donesl též knihy za 12 rýnských.

Hlavní období Jurenovy veřejné činnosti spadá do období vyhlášení Tolerančního patentu (1781), který v našich zemích znovu legalizoval protestantská vyznání. Stal se laickým kazatelem a zakladatelem sboru ve Veselí, jakož i jeho Domu Modlitby. Nebyl by to Tomáš Juren se svým historickým povědomím, aby symbolické položení základního kamene chrámu neposunul na den výročí zápasu o Pravdu a Svědomí – výročí upálení Mistra Jana Husa – 6. července 1782, od něhož tehdy uplynulo 367 let. Ještě předtím kázal v Ubušínku na shromážděních věřících, které se konávaly v bývalé rychtě a také v krajině pod širým nebem. 10. března 1784 byl ustanoven a na kanceláři kunštátského panství vyhlášen za helvetského kantora veselského. Krátce na to i s rodinou opustil Ubušínku a byl

přestěhován do Veselí. I později, pokud veselskému sboru zrovna scházel pastor, superintendent Blažek schválil, že Juren může sám konat bohoslužby, přirozeně bez vysluhování svátostí. Ve Veselí působil až do roku 1792, kdy byl dne 24. května ze služby propuštěn. 5. ledna 1793 se i s rodinou odstěhoval do Vítochova, kde bydleli v pustém kvartýru skoro bez oken u Jiříka Koukala.

Roku 1810 si Tomáš Juren koupil ve Vítochově domek č. 14, ve kterém také dne 9. ledna 1829 zemřel. Pochován byl na evangelickém hřbitově ve Veselí pod třešní, kde konával první kázání po vydání Tolerančního patentu. Sem jsou pochováni též jeho čtyři děti a žena Terezie. Z dětí Tomáše Jurena přežil jen nejstarší syn Ignác, kantor a voják. Zemřel v odkazu svého otce v jeho domě dne 5. února 1855. Chalupa byla dřevěná a vyhořela do základů 31. prosince 1908.

Tomáš Juren se proslavil i tím, že vlastnil originál knihy od Jana Amose Komenského Labyrint světa a Ráj srdce. Jde o vzácné první vydání Komenského Labyrintu světa z roku 1631, vytištěné v polském Lešně ve dvanácti prvotiscích. Jeden z nich doprovázel mladého Jurena od začátku jeho kantorské kariéry. V této knize na prázdném listu je připsán krátký medailónek o životě Komenského a pod ním Jurenův přípis: „Tato kniha koupena jest byla od Karla Maršálka z Prosetína, ten čas kantora v Černovicích a byla jest za 9 krejcarů. Anno 1769, toho času, když jsem v Sulkovci katolickým kantorem zůstával. Kteroužto knihu bývalý tam v Sulkovci kněz Jan Linhart ode mne vypůjčil a oplatit (vrátit) mně ji nechtěl, až ale za osm let já jsem sobě ji zase od něho vypůjčil a jakožto mou vlastní sobě zanechal.“

Juren si koupil Komenského Labyrint v devatenácti letech coby čerstvý kantor za své první peníze a je uchvácen. *Ale co mám? Nic. Co umím? Nic. Kde jsem? Nevím sám.* Stejně jako hrdina Labyrintu nechce Juren slepě následovat, ale svůj osud ovlivnit; *já že jsem tím oumyslem přišel, abych sám všecko prohlédl, a teprv co by mi se líbilo, sobě vybral.* Tušil mladý kantor osudové sepětí s životem Učitele národů? Sepětí bolesti, konce, nového začátku a věčné naděje? Tomáše Jurena bude stíhat jedno neštěstí za druhým, budou mu umírat děti, bude v pronásledování za své přesvědčení odcházet z místa na místo, přesto své zásady neopustí. Ani jako kazatel a organizátor církve ještě před vydáním Tolerančního patentu, ani poté, co jeho vysoké ideály nenaleznou v církvi naplnění. Jeho pokusy o nápravu skončí tragicky – ve dvačtyřiceti letech vyškrtnutím ze seznamu členů sboru, který založil – navždy – a vyhnáním z domova.

Paměti – *Kniha aneb poznamenání všelikých příhod věku a živobyť Tomáše Jurna* – jsou neznámější, byť jen jedním z řady děl, která za léta sepsal. V rukopisech modliteb, kancionálů jednohlasých písní, úvah (například *Malá knížečka o věku starém*, 1814), dokonce i ve výkladech vlastních snů – skrze něž získal obdarování vidět věci budoucí – vztahoval své poznání ke každému tak, aby mu bylo ku pomoci v jeho životě. Vždyť člověk žije skrze víru v Boha a lásku k bližním.

Výtvarná umělecká díla představují velkou a dosud zcela neznámou část z díla kantora Tomáše Jurena. Zatímco v římskokatolických rodinách visel v tradiční světnici na stěně nad stolem dřevěný kříž se svěcenými kočičkami a kvítím, vedle něj pak na skle malované obrázky s výjevy ze života Ježíše Krista, Panny Marie a různých svatých pomocníků v neštěstí a bolestech, nacházíme u evangelíků na stejných místech ozdoby buď rázu ryze biblického nebo různé upomínky na vydání Tolerančního patentu. Místo nad masivním dřevěným stolem proti dveřím a

kamnům bylo klíčové a v jeho výzdobě rodina vyjadřovala své duchovní směřování (doslova své *nad-Břicho*). Kantor Juren se malováním takových výmluvných obrazů zabýval. Na základě rozboru textového akvarelu *Adama a Evy se stromem poznání*, malovaného na papíře a objeveného v jeho pozůstalosti, mu můžeme připisat celou řadu dosud anonymních lidových prací. Koho by napadlo, že pýchu expozice českých evangelíků na legendární Národopisné výstavě československé v Praze 1895 – soubor malovaných obrazů z toleranční doby – namaloval z valné části právě on. Styl jeho malby se tehdy stal podkladem pro úvahy o typicky českém národním umění.

Kým byl, mohl být a kým by měl být Tomáš Juren? Jeho současník, žijící v Norsku, jménem *Hans Nielsen Hauge* (1771–1824) pocházel ze selského rodu z venkova stejně jako Juren, stejně jako on neměl žádné formální teologické vzdělání a navzdory tomu – hluboce prodchnut zásadami *pietismu* – se stal evangelickým kazatelem. Podobně prošel vlastní zem – většinou po svých – a při modlitbách, kázání i společném zpěvu se setkával s lidmi. S Jurenem jej spojovala i zkušenost pobytu v žaláři pro nesoulad s oficiální církevní politikou. Napsal také více knih. Jeho knihy ovšem nezůstaly v rukopisech, byly hojně vydávány a doslova obletěly celé Norsko. Takto masově rozšířené poselství mělo v době tvořící se novodobé norské národní identity zásadní dopad. Hauge kladl důraz na uvádění křesťanských ctností do života – rovnosti (rovného přístupu, například ke vzdělání), hrdé skromnosti vůči luxusu, pracovitosti. Zdůrazňoval šanci každého být zodpovědným pánem vlastního života. Nelze čekat, až ji někdo udělí, svou svobodu musí každý najít sám v sobě. Tyto hodnoty přesně zapadaly do času ideálů Francouzské a Americké revoluce: volnosti, rovnosti a bratrství. Hauge nebyl socialista, jen neměl rád tendenci nových kapitalistů okázale mrhat svým bohatstvím. Peníze mají sloužit k tvorbě nových hodnot, dobra, jež jakmile oběhne svět, vrátí se k mecenášovi. Zmíníme-li ještě vztah k přírodě, slyšeli jsme všechny základní *norské hodnoty*, platné dodnes! Daleko odtud zůstaly spisy Tomáše Jurena v rukopisech. Jeho jméno většina lidí nikdy neslyšela a sotva je k nalezení v nějakém slovníku. Jeho díla čekala zapomenutí, ba většinu z nich zničení. A jak je tomu s *českými hodnotami*?

V roce 2008 by měla vyjít souhrnná monografie *Tomáš Juren – toleranční doba na Vysočině a hudba srdce*, která by měla být – alespoň dle přání autora – skromnou splátkou dluhu. Dále se připravuje elektronické zpřístupnění dochované části „knihovny Tomáše Jurena“ (rukopisy a textové akvarely na papíře), uložené v archivech, muzeích a soukromých sbírkách na Vysočině a ve Východních Čechách. Vše bude uloženo na internetových stránkách obce Ubušíněk (<http://www.ubusinek.cz>), v níž Juren prožil zřejmě nejšťastnější léta svého života. Do komnaty české toleranční kultury tak bude moci nahlédnout každý. Doufejme. Alespoň klíčovou dírkou. ■

3× foto v textu (Detail rychty v Ubušínku, Modlitby věneček a Iniciála) autor.

Symposium Praxis pietatis haereticorum (7–8/12/2007)

Symposium s názvem „Praxis pietatis haereticorum. Vnitřní život českých kacířů a jeho vnější projevy dvacet let před Tolerančním patentem a v prvním desetiletí existence tolerančních církví“ uspořádala Katedra praktické teologie Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V jejím rámci byly představeny dílčí výsledky stejnojmenného grantu, který byl katedře svěřen Grantovou agenturou UK. Řešiteli grantu a zároveň i organizátory sympozia byli prof. ThDr. Pavel Filipi a doktorand Mgr. Ondřej Macek. Poněkud tendenční zprávu o sympoziu podal *fš* v Českém bratru (EČ–ČB 83, 2007, č. 17, s. 7).

Sympozia se v úloze referujících zúčastnili i čtyři členové historické společnosti **VERITAS** a příspěvek ze zdravotních důvodů omluvené moderátorky byl alespoň přečten. Mezi posluchači, aktivními účastníky diskuzí, byli i někteří další naši členové.

Symposium bylo tematicky rozděleno do pěti hlavních bloků, prvním čtyřem přítomní věnovali pozornost první den sympozia, pátý – regionální sondy – byly přiblíženy v druhý den. Úvodní tematický blok přibližoval tajné evangelictví na území dnešního Rakouska. Svě příspěvky zde přednesli hosté z Rakouska, prof. DDr. Rudolf Leeb z Evangelické teologické fakulty Vídeňské univerzity a jeho kolega Mag. Dietmar Weigl. Prof. Leeb ve svém příspěvku charakterizoval tajný protestantismus na území dnešního Rakouska, jeho vznik, rozšíření a formy. Mag. Weigl přiblížil náboženský život rakouských tajných evangelíků. Zde je zajímavé, že se náboženský život rakouských a českých tajných evangelíků v podstatě příliš neodlišoval (i zde je doloženo čtení a skrývání zakázaných knih, domácí pobožnosti, občasné cesty k Večeři Páně do zahraničí, návštěvy tajných predikantů). Studiu rakouských protestantských dějin se věnuje Společnost dějin protestantismu v Rakousku, patrně místní obdoba **VERITAS**.

Druhý tematický blok se zabýval stěžejním předpokladem pro historické bádání o tajných a tolerančních nekatolících – prameny a metodami výzkumu. První z dvojice příspěvků v tomto bloku přednesl Ota Halama, Th.D., odborný asistent Katedry církevních dějin ETF UK. Na základě svého zkoumání tolerančních knihoven několika sborů ČCE a dalších knihoven v ústředí církve vyhodnotil výskyt předbělohorské literatury tolerančních evangelíků. Příspěvek „System pramenného výzkumu existence, myšlení a způsobu života tzv. kacírů v českých zemích v období kolem vydání tolerančního patentu“ doc. PhDr. Evy Melmukové, emeritní docentky církevních dějin ETF UK, byl pouze přečten. Celý se zaměřoval na druhy pramenů a možnost jejich využití, metodické postupy jejich zpracování a vyhodnocování, včetně několika konkrétních příkladů chybného zacházení s prameny nebo jejich zkreslující interpretace. (Tento příspěvek vzhledem k omezenému času neodezněl celý, nicméně ve sborníku ze sympozia bude otištěn v plném rozsahu.)

Třetí tematický blok byl zaměřen na místa bohoslužeb tajných či tolerovaných evangelíků. Mgr. Marta Procházková a Ing. Marek Fajman z Národního památkového ústavu v Brně přiblížili posluchačům konkrétní místa tajných bohoslužeb, problémy se stavbou tolerančních modliteben, jejich obvyklé vybavení, odlišnosti vyplývající z konfesí tolerančních sborů apod. Ing. Fajman se zaměřil především na modlitebny evangelických sborů AV v rakouském Slezsku (zejména Těšínsko). Porovnal architekturu tolerančních modliteben s architekturou tzv. chrámů milosti a sledoval společné znaky modliteben v oblastech Čech a Moravy s německy a s česky mluvícím obyvatelstvem.

Ve čtvrtém tematickém bloku věnovaném tolerančním střetům přednesl úvodem svůj referát „Disciplinace českých nekatolíků po vydání Tolerančního patentu“ PhDr. Zdeněk R. Nešpor, Ph.D., z Fakulty humanitních studií UK v Praze. Ve svém referátu poukázal na odlišnost náboženských představ českých nekatolíků toleranční doby ve srovnání s historickými proudy předbělohorské teologie. Dominantní byl u nich spíše protikatolicismus, v otázkách vlastní identity pak měli podle něj toleranční nekatolíci spíše určitý chaos. Teprve po příchodu pastorů obou vyznání mělo dojít jejich vlivem k vyjasnění konfesijního zaměření jednotlivých sborů. Pokud se pastory nekatolíci věroučně nepřizpůsobili, odešli ze sboru a stali se z nich někdy tzv. „toleranční sektáři“. (Dr. Nešpor důsledně užívá dobou podmíněný termín „nekatolíci“ namísto přesnějšího a objektivnějšího „evangelíci“.)

Dalším příspěvek tohoto bloku proslavil Mgr. Sixtus Bolom, doktorand FF MU v Brně. Jeho příspěvek zajímavě dokumentoval střet pastorů s písmáky (často kantory) v právě vytvořených tolerančních sborech. Pro ilustraci využil Mgr. Bolom osobnosti písmáků z oblasti Vysočiny T. Jurena, Ř. Jakubce a M. Břeně ve střetu s pastory příšlymi z Uher (M. Elekem a D. Mártonem) a z pruského Slezska (A. Stettinou). ThDr. Petr Melmuk, Th.D., z Husitské teologické fakulty UK v Praze přispěl jako třetí v tomto bloku svým referátem o deistech a izraelitech toleranční doby. Popsal historiky stále nevyřešenou otázku existence „tolerančního sektářství“, na něž nejnověji upozorňuje ve svých studiích zejména dr. Nešpor. Hlavním přínosem referátu byla hloubková sonda do centra oblasti výskytu sekt

deistů a izraelitů v toleranční době – oblasti tolerančního sboru Chvaletice (HV) a Trnávka (AV) ve východním Polabí – na základě primárních a sekundárních pramenů; a dále zhodnocení interpretace problematiky dosavadní historiografií.

Dopolední blok regionálních sond do předtoleranční a toleranční doby zahájil Mgr. David Valůšek ze SOkA Zlín. Jeho sonda charakterizovala předtoleranční vývoj v obci Jasenná u Vizovic. Ondřej Srba, student FF UK v Praze, se zaměřil na oblast tolerančního sboru v Hrubé Lhotě na Valašsku. S nekatolíky na Kunewaldském panství na severní Moravě seznámil posluchače Daniel Řičan z Historicko-vlastivědné společnosti MORAVIAN v Suchdole nad Odrou. Následoval příspěvek Mgr. Jiřího Rieznera z PŘF MU v Brně o založení evangelické obce v Holčovicích na Krnovsku.

V odpoledním bloku zazněly sondy z Polabí a Vysočiny: Úlohu baráčníka Václava Jirmuse v předávání zprávy o nepublikovaném tolerančním patentu v oblasti středního Polabí přiblížil Mgr. Miroslav Soukup z historické společnosti **VERITAS**. Svou sociologicko-historickou sondu členů evangelického sboru v Humpolci a dalšími podrobnosti vývoje Humpolce ve 2. polovině 18. století obohatil závěr symposia Pavel Holub z FF JČU v Českých Budějovicích. Posledním příspěvkem byl referát Mgr. Ondřeje Macka z ETF UK o konfesijním rozdělení tajných evangelíků v toleranční době ve Velké Lhotě u Dačic.

Většina referujících si připravila osnovu svého příspěvku s využitím prezentačního programu, což bylo vítané zejména pro snazší orientaci posluchačů a pro možnost seznámení se s reprodukcemi vybraných pramenů, fotodokumentací staveb, nebo mapového vyjádření popisovaných událostí. Po každém bloku (a mezi dopolední a odpolední částí pátého bloku) proběhla vždy krátká diskuse s přednášejícími.

Sborník příspěvků ze symposia, včetně příspěvku omluvené dr. Edity Štěříkové, vyjde v závěru roku 2008 v nakladatelství Kalich. ■

27. seminář pro učitele a zájemce o dějepis, český jazyk a spol. vědy (Pardubice, 15/3/2008)

Petr Chelčický a jeho myšlenkový svět

■ **ThDr. Jan Rokyta** (farář Církve československé husitské v Pardubicích)

Je-li Jan Amos Komenský nejznámějším za hranicemi Čech a Jan Hus nejvlivnějším teologem české reformace, potom je Petr Chelčický její pravděpodobně myšlenkově nejoriginálnější postavou, ačkoliv spíše by se hodilo mluvit o spisech jemu přičítaných. Konkrétních údajů o osobě Petra Chelčického je velice málo na to, abychom mohli s jistotou říci, kdo vlastně byl. Nejznámější teorie, pocházející z pera F. M. Bartoše, spojuje osobu Chelčického s drobným zemanem Petrem Záhorkou. Argumentem mu byla lokální spojitost, stejné křestní jméno, a to, že po roce 1424 nejsou o Petru Záhorkovi žádné zmínky. Na úskalí Bartošovy hypotézy upozornil V. Chaloupecký. Jméno Petra Záhorky se 30. března 1424 objevuje mezi zemany, zaručujícími se za smlouvu tábořského hejtmana Jana Smilka z Kremže s panem Kunátem ze Sulevic na Vimperku. Tedy v době, kdy měl Chelčický teoreticky již žít v ústraní, podle svých spisů radikálně změnit své názory a myšlenkově se rozejít i s tábority, by se najednou objevil jako garant smluvního vztahu šlechty. Traktát O trojím lidu, v němž velice silně dává najevo své sociální názory, pak má dataci do dvacátých let 15. století. Při přihlednutí k jeho odporu vůči světským soudům a světské spravedlnosti vůbec, vyvstává nad hypotézou Chelčický-Záhorka otazník. Možná nám zůstane v této oblasti pouze mnoho domněnek, ale jestli se neobjeví nový pramenný materiál, zůstane nám osoba Chelčického zahalena tajemstvím. Autor se v šeru dávnověku ztratil a zůstaly pouze jeho spisy.

Důležitým bodem Chelčického myšlení je nauka o církvi. Základní teze o pravé církvi, nedávající se již více redukovat, charakterizuje církev svatou jako sbor vyvolených ke spasení. Chelčický ale viditelnou instituci církve neruší, neboť se orientuje zcela jiným směrem, totiž na problém spásy individuálního člověka. Soteriologie je základní Chelčického otázkou a úhlem pohledu. V okamžiku, kdy si pokládá otázku, jakým způsobem spásy dosáhnout, nastává zlom. Teprve v tomto bodě se Chelčický rozchází s institucionální stránkou církve. Chelčického pojetí spásy a ospravedlnění je neinstitucionální, přísně individuální a založené ve své podstatě na skutcích. Odmítnutí například očištění je výsledkem těchto jeho tvrzení. Spása pro člověka záleží z viditelného hlediska jako možnost rozhodnutí se mezi Bohem a satanem, ve svých důsledcích pouze na něm samém. Vyvolenost jiným způsobem Chelčický explicitně popírá. Člověk má podle Chelčického možnost aktivně naplnit Boží zákon, který je mu všelidskou a všeobecně známou normou. V tomto svém tvrzení zůstává biblickým humanistou a rozchází se i s pojetím apoštola Pavla. Pravá církev je pro něj společenstvím vyvolených ke spáse, přičemž ale v pojetí spásy překračuje nejenom pojetí Viklefovo, ale i Husovo. Samozřejmě, že ani příslušnost k nejrůznějším vnějším řádům, například kněžskému, charakterizujícím církev, pro něj není rozhodující.

Ideální podoba církve je mu dána v církvi apoštolské. Neexistuje ale žádná možnost historické aktualizace a ztotožnění se s ní jako například u pikartů a adomitů. Pro Chelčického neexistuje ani konkrétní historická návaznost a pokračování společenství s církvi prvotní jako v myšlení valdenských. Zde se s valdenskými rozchází.

Myšlenkově nejoriginálnější je ovšem ve svých analýzách charakteru světské moci. Chelčickému nejde o pouhé popření společenské teorie trojího lidu, ale o otázku legitimacy. Lidé sami odmítají možnost Boží vlády nad sebou a tak Bůh dopouští světské panování nad nimi. Pouze díky lidskému odmítnutí Boží vlády je světská moc legitimní. Její podstatou ale stále zůstává násilí a nic jiného než násilí nedokáže vyplodit. Ke spáse, polepšení nebo obrácení žádného člověka přivést nemůže z důvodu své vlastní podstaty. Proto Chelčický odmítá i myšlenku části české reformace, tvrdící v návaznosti na Viklefa, že světská moc se může podílet na nápravě církve. Společnost trojího lidu, kde jedni pracují, druhí se modlí a třetí brání zbytek, není funkční a není společenským konsensem. Chelčického jazyk je v pasážích věnovaných světskému panování velice barvitý a expresivní. Na druhé straně jakýkoliv násilný střet se světskou mocí, vzpoura a přetvoření společnosti pomocí násilí odmítá. Společnost a člověka je možné napravit, ale pouze pokojnou cestou evangelia, osobní nápravou každého jednotlivce. Boj mu není nikdy ospravedlnitelným prostředkem a zůstává bytostným pacifistou. Jeho pacifismus je ovšem založen na interpretaci Písma podle zákona Božího, kam příkaz „nezabiješ“ neoddiskutovatelně patří. S českou reformací a jejím tvrzením o ospravedlnitelnosti meče k hájení zákona Božího se rozchází radikálně.

Přístup k Písmu je velmi důležitou součástí jeho učení a určuje jeho další myšlenky. Chelčického biblicismus nepojímá Písmo jako doslovné. Pouze interpretace podle zákona Božího, jenž se mu mnohde kryje například s Desaterem, má právo na správnost. Zákon Boží je mu pak rozhodujícím činitelem namísto doslovnosti. Z tohoto pohledu pak může i některé pasáže o násilí ze Starého zákona vzít jako pouhou lidskou „vsuvku“ a některé myšlenky i z Nového zákona odmítnout jako dobově podmíněné, a tedy nikoliv všeobecně platné. Například tvrzení apoštola Pavla o světské moci v listu Římanům. Stejný poměr má i ke starocírkevní tradici. Nemusí se vyhrožovat vůči ní, ale pouze vůči některým myšlenkám. Na jednu stranu tedy některá tvrzení svatého Augustina a Tomáše chválí, jindy je vehementně popírá.

Učení Petra Chelčického je možné označit za individuální a intelektuální pokus o nápravu společnosti a církve, hraničící s herezí a obsahující i podnět k širšímu hnutí Jednoty bratrské, která jeho myšlenky v různých stádiích svého vývoje rozpracovala a inspirovala se jimi; některé přepracovala a od jiných ustoupila a zcela je zavrhlá.

Svébytnost jeho myšlení se projevuje zvláště v pohledu na společnost jeho doby a její principy, které podrobuje originální kritice z biblických pozic. Dokladem individualismu a humanismu jeho učení, založenému ovšem na biblických základech, je nutnost opustit mnohé jeho myšlenky, kterou pocítila Jednota bratrská ve chvíli své institucionalizace a přeměny jak po stránce sociální struktury, tak propojeně i naukově. ■

Společnost VERITAS na konci roku 2007

Na konci roku 2007 evidovala historická společnost **VERITAS** celkem 92 členy, (z toho v roce 2007 uhradilo příspěvky 73 z nich). Počet členů se meziročně zvýšil o 11. Jak vyplývá z tabulky a grafu, členstvo tvoří stále ve velké většině senioři. Nejméně členů je ze střední generace. Z pohledu náboženského vyznání zůstává stále pravdou fakt, že **VERITAS** tvoří především příslušníci křesťanských denominací, zejména různých protestantských směrů (nejvíce členové ČCE s 59 %), menšina členů je konfesně nevyhraněná, nebo její náboženské vyznání neznáme. V loňském roce jsme zaznamenali dva přístupy z Austrálie a jeden nový přístup ze Slovenska. Z každého, kdo se ztotožňuje s posláním společnosti **VERITAS** a má zájem se stát jejím členem, ať už je z tuzemska, nebo ze zahraničí, máme upřímnou radost.

Hospodaření společnosti **VERITAS** v roce 2007 skončilo zůstatkem ve výši cca 29 000 Kč. V tom se ale promítla část nevyčerpané dotace (cca 9 000 Kč) a půjčka od člena výboru (20 000 Kč). Po odečtení obou závazků je zřejmé, že se jmění **VERITAS** v roce 2007 příliš nenavýšilo – hospodařilo se v podstatě vyrovnaně. Půjčku od člena výboru se splatností na dva roky přijal výbor jako nutnost pro krytí naléhavých výdajů spojených s činností **VERITAS** v letech 2008 a 2009.

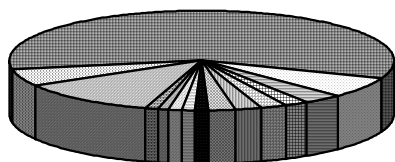
Činnost během roku byla jako obvykle velmi bohatá. Konaly se dva semináře pro zájemce o dějiny české reformace v Pardubicích na jaře a na podzim, v květnu valná hromada, v červnu vzpomínkové shromáždění 21/6, v červenci soustředění mladých historiků opět se spoluúčastí skupiny studentů z Evangelického školního centra v Lipsku. Novou a poměrně úspěšnou akcí byl 9/9 první ročník Putování do Velké Lhoty – pěší výlet s naučným programem v Evangelickém tolerančním areálu. V rámci Festivalu řemesel a vyznání bylo možné 14/9 navštívit v Telči zajímavou výstavu k výročí evangelického kostela sv. Ducha. S proběhlými akcemi a dalšími důležitými informacemi byli všichni členové jako obvykle vyrozuměni v časopisech společnosti **VERITAS** – Informačním bulletinu a Hlasu Střediska české reformace.

Ze zprávy pro valnou hromadu 2008 vybral M. Soukup ■

Statistika členstva společnosti VERITAS podle údajů k 31. prosinci 2007

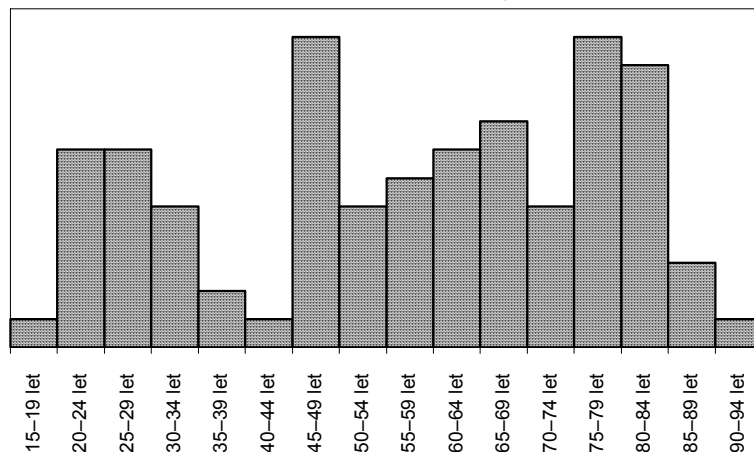
Sledované hledisko	Ukazatel	Hodnota	Podíl %	Poznámka
počet členů	celkem	92	100%	
	kteří v roce 2007 zaplatili členské příspěvky	73	79%	
struktura podle pohlaví	muži	55	59,8%	
	ženy	37	40,2%	
struktura podle státní příslušnosti	Česká republika	87	94,6%	
	Slovenská republika	3	3,3%	
	Australský svaz	2	2,2%	
struktura podle náboženského vyznání	Českobratrská církev evangelická (ČCE)	54	58,70%	
	Církev československá husitská	6	6,52%	
	Bratrská jednota baptistů	3	3,26%	
	Církev bratrská	2	2,17%	
	Evanjelická církev AV (Slovensko)	2	2,17%	
	Ochranovský seniorát ČCE	2	2,17%	
	Uniting Church of Australia (Austrálie)	2	2,17%	
	Evanjelická církev metodistická	1	1,09%	
	Náboženská společnost českých unitářů	1	1,09%	
	Římskokatolická církev	1	1,09%	
	Slezská církev evangelická AV	1	1,09%	
	obecně křesťanské vyznání	1	1,09%	
	bez náboženské příslušnosti	11	11,96%	
náboženské vyznání neuvedeno	5	5,43%		
struktura podle věku	věk nejstaršího člena	93		*1914
	věk nejmladšího člena	18		*1989
	průměrný věk	57		*1950
	věk prostředního člena (medián)	58,5		*1948 a *1949
	nejčtenější věk (modus)	27 a 83	4x a 4x	*1980 a *1924
pětileté věkové skupiny	15–19 let	1	1,09%	*1988 až *1992
	20–24 let	7	7,61%	*1983 až *1987
	25–29 let	7	7,61%	*1978 až *1982
	30–34 let	5	5,43%	*1972 až *1976
	35–39 let	2	2,17%	*1968 až *1972
	40–44 let	1	1,09%	*1963 až *1967
	45–49 let	11	11,96%	*1958 až *1962
	50–54 let	5	5,43%	*1953 až *1957
	55–59 let	6	6,52%	*1948 až *1952
	60–64 let	7	7,61%	*1943 až *1947
	65–69 let	8	8,70%	*1938 až *1942
	70–74 let	5	5,43%	*1933 až *1937
	75–79 let	11	11,96%	*1928 až *1932
	80–84 let	10	10,87%	*1923 až *1927
85–89 let	3	3,26%	*1918 až *1922	
90–94 let	1	1,09%	*1913 až *1917	
rok narození neuveden	2	2,17%		

Struktura členů podle vyznání

- Českobratrská církev evangelická (ČCE)
- Církev československá husitská
- Bratrská jednota baptistů
- Církev bratrská
- Evanjelická církev AV (Slovensko)
- Ochranovský seniorát ČCE
- Uniting Church of Australia (Austrálie)
- Evanjelická církev metodistická
- Náboženská společnost českých unitářů
- Římskokatolická církev
- Slezská církev evangelická AV
- obecně křesťanské vyznání
- bez náboženské příslušnosti
- náboženské vyznání neuvedeno

Struktura členů podle věkových skupin

Státní vyznamenání

Prezident České republiky Václav Klaus udělil u příležitosti státního svátku dne 28. října 2007 vysoké státní vyznamenání zakládající čence historické společnosti **VERITAS**. Medailí „Za zásluhy“ dekoval komenioložku světového jména, historičku pedagogiky, bohemistku a čestnou členku výboru naší společnosti **prof. PhDr. Dagmar Čapkovou, DrSc., Dr. h. c.** Ocenil a vyzdvihl tak její zásluhy o stát v oblasti vědy. Vyznamenané srdečně blahopřejeme.

Velimír Dvořák (1/5/1920–3/12/2007)

V uplynulém období zemřel bratr profesor Velimír Dvořák, jeden ze zakládajících členů historické společnosti **VERITAS**. Čtenáři si možná vzpomenou na jeho velmi obsáhlou knihu Českobratrské Prosečsko, vydanou nedávno hned ve dvou vydáních v nakladatelství EMAN – upozorňovali jsme na ni v našich periodikách. Jeho novou (a zároveň poslední knihu) představujeme na jiném místě tohoto čísla Informačního bulletinu.

Velimír Dvořák zemřel náhle 3/12/2007 ve svém domku na náměstí ve městě Proseči ve věku 87 let. Jeho životní pouť začala 1/5/1920 v Daruváru ve Slavonii (nynější Chorvatsko), kam jeho prarodiče emigrovali z Martěnic nedaleko Proseče v roce 1898. Josef Dvořák, Velimírův otec, vystudoval maďarské školy a stal se evangelickým farářem v Daruváru. Do Proseče se Dvořákoví vrátili v roce 1921. Velimírův otec sem byl povolán jako evangelický farář. Svému synovi byl v mnohém vzorem, především mu předal svoji lásku k historii. Velimír Dvořák vystudoval gymnázium a před válkou začal se studiem práv v Praze. Studia v důsledku uzavření českých vysokých škol nacisty nedokončil. Jako advokátní úředník potom pracoval v Libáni v okruhu českobratrského sboru ve Chlebích. Po válce studoval v Praze filozofii, klasickou filologii a dějepis. Potom vystudoval na VŠ pedagogické matematiku a deskriptivu, později dále i teoretickou kybernetiku.

V letech 1950–1958 učil v Chocni na Vyšší hospodářské škole. Jako synu faráře mu pak bylo znemožněno dále učit. Pracoval tedy jako účetní nejprve v Poličce, pak až do důchodu v malém podniku na dřevěné výrobky v Proseči.

Velimír Dvořák byl skutečný vzdělanec s nesmírně širokým záběrem. Kvůli totalitním režimům se nemohl uplatnit podle svých schopností. Za normálních okolností by se jistě stal univerzitním profesorem. Ve stáří uspořádal několik velmi oblíbených historických přednášek, vždy pro malý kroužek lidí. Jako znalec lidských dějin byl velmi střízlivý v hodnocení člověka a „změn“, ve společnosti i v církvi. Vážil si českobratrské tradice „tichých v zemi“, sám byl jedním z nich. Za jeho tichý život patří Pánu Bohu velké díky. ■

(Volně upraveno dle vzpomínky Jana Juna, foto převzato: viz Evangelický časopis Český bratr 84, 2008, č. 1, s. 26.)

Rozloučení s dlouholetým předsedou občanského sdružení Exulant

13. března 2008 opustil náhle ve věku 64 let rodinu, své přátele a spolupracovníky vzácný člověk, prof. Ing. Karel Matějka, CSc., jaderný fyzik a vedoucí katedry jaderných reaktorů na Fakultě jaderné a fyzikálně inženýrské ČVUT v Praze. Pro členy **VERITAS** zůstane v paměti zejména jako předseda občanského sdružení Exulant. S tímto sdružením rádi spolupracujeme a jeho činnosti i úsilí si vážíme. Mnozí z nás z řad členů ČCE si také připomenou práci zesnulého spolubratra jako presbytera a synodála i předsedy Poradního odboru organizačního a právního Synodní rady ČCE.

Mnohačetné sledy jeho působení zůstanou jako odkaz i podněty na mnoha místech. Myslíme při této příležitosti zvláště také na jeho statečnou manželku Jarmilu i na rodiny jeho dětí, kde nacházel porozumivý ohlas!

Eva Melmuková ■

Foto: http://www.fjfi.cvut.cz/files/lide/matejka_karel_en_files/matejka.jpg

Evangnet a internetové stránky společnosti VERITAS v zimě a na jaře 2008

Bratr jednatel se jako zástupce **VERITAS** v prosinci 2007 zúčastnil pravidelné valné schůze o. s. Evangnet, jehož je **VERITAS** členem. Evangnet měl v prosinci 2007 16 individuálních a 8 kolektivních členů. Potešitelné bylo, že v roce 2007 Synodní rada ČCE doplatila Evangnetu za tři uplynulé roky dlužný každoroční příspěvek schválený synodem. Proto mohl být zakoupen nový server, na němž je portál Evangnet.cz nyní umístěn. Bylo schváleno založení bankovního účtu Evangnetu u e-Banky (tzv. transparentní konto). Dále byla projednána a přijata br. Soukupem navržená změna stanov. Řešily se opět i chystané změny na portálu Evangnet.cz, byl zvolen nový výbor a schválena celková částka na odměny, kterou výbor následně rozdělil za práci pro Evangnet provedenou v roce 2007.

V uplynulém období byly webové stránky **VERITAS** obohaceny o informaci o udělení státního vyznamenání čestné člence výboru **VERITAS** ses. prof. D. Čapkové. Dále přibyla polemika Zdeňka Zaccala z roku 2004 o tzv. mariánském sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. Do stejné sekce připsal br. jednatel ještě svou analýzu aktivní účasti Milady Horákové na strhávání sloupu 3/11/1918. Na stránkách je nyní nově ke stažení první část 2. vydání příručky k českým protestantským církevním dějinám Čestmíra Rychetského (více na jiném místě Informačního bulletinu). Z dalších drobných úprav a vylepšení stojí za zmínku aktualizace údajů o **VERITAS** ve vyhledávacích a portálech, registrace **VERITAS** v katalogu neziskových organizací a přidání odkazu na Texaskou českou genealogickou společnost, která se o naši činnost velmi zajímá. (Tvoří ji různí čeští emigranti, mnozí z nich jsou potomky evangelíků z různých koutů naší vlasti.) Na anglické jazykové verzi stránek proběhla v říjnu 2007 modernizace systému stránek analogická k úpravám v české verzi, která se uskutečnila již v létě 2007 (modernizace spočívala v nové grafické podobě a zejména v odstranění již nevyhovujících rámců).

V posledním období návštěvnost stránek **VERITAS** stoupá. V dubnu 2008 přesáhla 1 100 unikátních návštěvníků (dle IP adresy) za měsíc, tj. téměř 40 přístupů z různých počítačů denně. V počtu přístupů od založení stránek v roce 2002 bylo v současné době dosaženo již 18 500 přístupů. Návštěvníci stránek k nám nejčastěji přicházejí z odkazů v biografických heslech otevřené internetové encyklopedie Wikipedia. Tam jsou odkazy především na Kruh českých duchovních tradic, který je také dlouhodobě nejnavštěvovanější částí našeho webu, pomíneme-li ovšem úvodní stranu. Dále jsou také hojně prohlíženy sekce Publikace a Stanoviska a názory. Tři čtvrtiny všech přístupů tvoří dlouhodobě uživatelé počítačů v ČR. Mezi dalšími státy figurují za ČR nadnárodní, původně americké domény a potom vždy s velkým náskokem před ostatní cizinou Slovensko.

Miroslav Soukup, správce stránek ■

O čem mj. jednal výbor společnosti VERITAS na svých schůzích 20/10/2007, 12/1/2008, 15/3/2008

- Podle rozhodnutí výboru br. Melmuk oznámil o. s. Na dobrých cestách ukončení našeho členství k 31/12/2007. Stalo se tak z důvodu nevyhovující spolupráce s vedením o. s. především vzhledem k organizaci Festivalu řemesel a vyznání 2007.
- Začalo jednání s obcí Volfířov (patří pod ni i Velká Lhota u Dačic) o Naučné stezce valdenské a české reformace, plánované na území katastru této obce. Obec souhlasí,

pokud pro ni zpracujeme i další značené trasy připomínající pamětihodnosti Velkolhotecka. Na pokrytí nákladů na celý projekt byla vypracována žádost o dotaci Krajského úřadu Jihočeského kraje, která získala podporu 80 000 Kč.

- K pokrytí nákladů na tisk a bezplatné rozeslání sborníku z tábora mladých historiků 2007 jsme získali příspěvek 10 000 Kč z Česko-německého fondu budoucnosti a 3 330 Kč od Studentské rady Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Sborník byl vyhotoven v nákladu 80 ks. Za oba příspěvky děkujeme.
- Výbor stanovil předběžné termíny konání všech akcí pořádaných v roce 2008 společností **VERITAS** a seznámil s nimi spřátelená občanská sdružení. Snažíme se tak předejít zbytečným kolizím termínů akcí s podobným obsahem či zaměřením.
- Staršovstvo českobratrského sboru ve Velké Lhotě u Dačic bylo vyzváno, aby pro svůj památkově chráněný evangelický toleranční areál požádalo o přidělení mosazné destičky s malým státním znakem a nápisem „kulturní památka“.
- Pokračují také překlady sborníků z konferencí evropských protestantských muzeí z francouzštiny. Všem překladatelům za tuto službu srdečně děkujeme.
- Přihlásilo se několik nových zájemců o přepisování prvních vydání Edice tolerančních přihlášek a někteří se již zapojili. I jim patří za jejich snahu srdečný dík.

Projekt Historie – paměť národa

V září roku 2006 HITS (Husův institut teologických studií) realizoval projekt s názvem „Historie – paměť národa“. Za historickou společnost **VERITAS** zde měli přednášky moderátorka doc. PhDr. Eva Melmuková [Petr Chelčický jako osobnost (nejen) českých dějin] a ThDr. Petr Melmuk, Th.D., (Tomáš Garrigue Masaryk – osobnost, dílo a podněty). Projektu se aktivně zúčastnili někteří historici, jako např. F. Šmahel, J. Válka či P. Čornej. Setkání se uskutečnilo v Železné Rudě a Brně. Cílem bylo představit nejvýznamnější historické postavy českých dějin, sledovat jejich hodnocení v českých i evropských dějinách a pokusit se oddělit skutečnost od dobově podmíněných výkladů.

Sborník je možné zakoupit za 70 Kč na adrese: Hana Velíšková, Husův institut teologických studií, Wuchterlova 5, 166 26 Praha 6 – Dejvice, tel. 233 371 541 nebo 777 759 659, e-mail HusuvInstitut@seznam.cz.

Také o rok později, tedy v roce 2007, se v Železné Rudě a Brně opět konal tento vzdělávací seminář. V Železné Rudě byl každý den vyhrazen vybrané osobnosti našich dějin (např. J. A. Komenský, Přemysl Otakar I., Jeroným Pražský, Jan Žižka, Edvard Beneš aj.) V Brně došlo v přednáškách více i na tematické celky a další dobové souvislosti. Nešlo o suchý výklad dat a událostí – přednášející je vysvětlovali v souvislostech motivů a osobních vlastností aktérů. Díky tomu se jim nezdálo podařilo přenést posluchače přímo do doby, o které hovořili. Opět jsme se za **VERITAS** aktivně zúčastnili. Moderátorka doc. Melmuková hovořila na téma: Toleranční patent a jeho hodnocení v české historii a dr. Melmuk se zamýšlel v souvislostech nad bitvou na Bílé hoře a nad hodnocením bělohorských událostí v české historii. Z tohoto setkání zatím sborník nevyšel, ale jeho vydání se v tomto roce očekává.

Závěrem lze ještě dodat, že u zrodu této podnětné myšlenky zabývat se českými dějinami stál nynější ředitel HITS br. ThDr. David Tonzar (je ředitelem od roku 2003), který byl zvolen v únoru 2008 na místo pražského biskupa CČSH. Za **VERITAS** mu přejeme mnoho Boží síly i tvůrčích nápadů do budoucích dnů.

Petr Melmuk ■

Nejznámější Čech Jan Nepomucký

Závanem pravého a nefalšovaného baroku přivítal nás prostřednictvím ČT 2 Nový rok. „Nejznámější Čech“ se ten pořad jmenoval. Exaltovaný jezuita s křížem, který držel po způsobu sv. Jana Nepomuckého, nás vodil od jedné sochy ke druhé prakticky po celé Evropě, když nepočítáme Skandinávii a Rusko. Všude bylo zdůrazňováno, jak je tam uctíván a za nejrůznějšího patrona pokládán. Znovu bylo oprášeno mučednictví Johánka z Pomuka kvůli zpovědnímu tajemství. Přitom se k tomu v době čtyřstého výročí smrti generálního vikáře arcibiskupství pražského roku 1993 už neznala ani katolická historiografie. Za mučedníka služební povinnosti ho tenkrát označil katolický kalendář.

O historickém Johánkovi z Pomuka jsme se toho na Nový rok příliš nedozvěděli, podstatné věci byly zamlčeny, například, že to byl hlavně advokát a teprve později přijal nižší svěcení, aby si mohl koupit výnosnou faru u sv. Havla (zde byl soustředěn bohatý německý patriciát) a mohl půjčovat peníze, nebo že posadil na faru střídníka a šel studovat do Padovy církevní právo. Nebyla řeč ani o tom, že se jmenoval po otci Welfín jako potomek německých osadníků (ale česky prý nejspíše uměl). Ani se nám nedostalo informace o tom, co to stálo úsilí a obrovských peněz, než se 336 let po jeho smrti podařilo nakonec zlomit odpor papežské kurie, jmenovitě advocata diaboli mons. Lambertiniho, a doslova tak na ní vyvzdorovat Johánkovu kanonizaci. Celý pořad se nesl v adorativním duchu (průvodní slovo četl Marek Eben). Ke světcům se přiznal i ministr zahraničí p. Karel Schwarzenberg (kdysi si na něm bezdětný pár z jeho roku vymodlil potomka). Na konci pořadu pak padlo přání, aby se sv. Jan Nepomucký stal patronem sjednocené Evropy. Jak říkám, evangelický historik F. M. Bartoš by se nestačil divit. Existuje jedno rčení: Jak na Nový rok, tak po celý rok. Máme se tedy na co těšit.

Jaroslav Kraus v ET–KJ z 20/2/2008 ■

Podle: Kraus, Jaroslav: F. M. Bartoš by se nestačil divit. Evangelický týdeník Kostnické jikry 93, 2008, č. 6, s. 4.

Upozornění na publikace

- Rychetský, Čestmír: Kazatelé a sbory české národnosti církví A. V. a H. V. v Čechách a na Moravě 1781–1918. Část 1. VERITAS, Telč 2008. (2. doplněné a opravené vydání na webových stránkách **VERITAS** na Internetu)

Elektronického vydání této v roce 1983 poprvé vydané příručky se ujala historická společnost **VERITAS**, protože vydavatel prvního vydání – Synodní rada ČCE – dlouhodobě nejví o další publikaci tohoto díla zájem. Příručku budeme zpřístupňovat po kapitolách na webových stránkách **VERITAS**, kde bude volně ke stažení. Zájemci bez přístupu k Internetu si mohou příručku vyžádat na adrese společnosti **VERITAS** po uhrazení nákladů na tisk, kopírování a poštovné.

Příručka přináší seznamy všech kazatelů a sborů evangelických církví české národnosti augsburského (luterského) a helvetského (reformovaného) vyznání v době před jejich sloučením (zachycena léta 1781 až 1918). Každý údaj o kazateli je doplněn jeho osobními daty a seznamem míst, kde působil; u sborů je vypsán úplný seznam všech pastorů a farářů s datací. Podle autorova přání je i ve 2. vydání zachováno česko-latinské provedení.

V druhém vydání je zatím přístupná pouze 1. část: **Pastoři H. V., kteří přišli po vydání tolerančního patentu po roce 1781 z Uher**. Další části budou postupně následovat.

- Štěříková, Edita: Exulantský kazatel. Nakladatelství Kalich, Praha 2007, 440 s. ISBN 978-80-7017-063

Biografická novela o Václavu Blanickém (1720–1774), zakladateli exulantských kolonií v pruském Slezsku. Tentokrát nejde o odbornou teoretickou práci, ale o historickou prózu – román či obsáhlou novelu, jejímž hlavním hrdinou je historická postava, exulantský kazatel Václav Blanický. Prozaické zpracování zpřítomňuje čtenáři nejen jeho osobní životní příběh, ale pohnuté osudy exulantů vůbec, a to způsobem daleko bezprostřednějším a účinnějším, než dokáže pouze faktografické historické pojednání. Pozoruhodné je samo autorčino kultivované, do detailu promyšlené vyprávění, kterým nás přenesse do tehdejších časů, její mírně archaizující výrazivo, v němž zaslechneme ozvuk jazyka našich písmáckých předků. Historická novela Edity Štěříkové splňuje tři náročné požadavky: nese ji znalost věci, literární uměřenost a schopnost zprostředkovat čtenáři osobní prožitek.

K objednání v nakladatelství a knihkupectví Kalich, Jungmannova 9, 101 78 Praha 1.

- Dvořák, Josef – Dvořáková-Táborská, Jana – Dvořák, Velimír: Prosečský obrozenský čtenář Josef Vávra. Nakladatelství EMAN, Benešov 2007, 120 s.

Studie, jejímž spoluautorem je nedávno zesnulý člen **VERITAS** V. Dvořák, pojednává o životním usilování agilního protestanta z 19. století. Postavu Josefa Vávry zpopularizovala Teréza Nováková v románu Děti čistého živého, dochované prameny – deník a seznam četby – ho však vykreslují jako zprostředkovatele hospodářské, náboženské a politické emancipace uprostřed maloměstských poměrů. Kniha obsahuje předmluvu Zdeňka R. Nešpora.

K objednání na adrese nakladatelství EMAN, Husova 656, 256 01 Benešov.

- Nešpor, Zdeněk R. (ed.): Čeští nekatolíci v 18. století – Mezi pronásledováním a náboženskou tolerancí. Albis International, Ústí nad Labem 2007, 449 s. ISBN 978-80-86971-27-8

Sborník shrnuje některé výsledky tříleté práce týmu historiček a historiků v rámci grantového projektu Tajní nekatolíci v českých zemích v 18. století z perspektivy historického a historicko-antropologického studia, realizovaného na Fakultě humanitních studií UK v Praze. Obsahuje i další příspěvky přednesené na mezinárodní vědecké konferenci v Poděbradech 21–23/6/2006, pořádané touto fakultou ve spolupráci s Polabským muzeem v Poděbradech.

Sborník značně různorodých příspěvků je členěn do šesti skupin, z nichž poslední je závěrem. Pro orientaci zde uvedme názvy jednotlivých oddílů: I. Studium českého nekatolictví v 18. století a jeho možnosti, II. Lokální a regionální rozdíly českých nekatolíků v 18. a 19. století, III. Pohledy z druhé strany konfesionální hranice, IV. Zahraniční souvislosti českého nekatolictví, V. Konfesionální identita a náboženské sebepojetí českých nekatolíků.

Ve všech zřejmě dodatečně pomocně, nikoli předem záměrně systematicky utvořených skupinách byly nejzajímavější faktografické odborně zpracované příspěvky, jako např. ve skup. I. *Lenka Martínková: Agenda pravitatis haereticorum z jihovýchodních Čech jako pramen pro studium tajného nekatolictví v 18. století* a *Petr Janeček: Písně o králi Marokánovi jako synkreze literární a folklorní tematiky a motiviky*.

Ve skupině II. *Jan Kilián: Mělník pobělohorskou baštou katolicismu? Odchylky, přestupky, výstřelky*; *Eva Novotná: Tajní nekatolíci v 18. století na Krucembursku*; *Petr Šorm: Tajní nekatolíci ve východních Čechách (Opočensko a Dymokursko)*; *Milan Novotný: Reversy navrátilců do církve. Nekatolíci ve farnosti České Heřmanice v sedmdesátých*

letech 18. století. Svým způsobem sem náleží i *Jana Kružíková: Sekta tzv. izraelitů v severovýchodních Čechách*, i když nejde o pramenné studium ve vlastním slova smyslu, ale o snahu porozumět už vydaným pramenům. Jistě příznačné je, že dochází k názoru, že: „*Před vydáním Tolerančního patentu tvořili tzv. deisté s izraelyty jednu ‚sektu‘.*“ (s. 209).

Ve skupině III. zasluhuje pozornost *Jiří Wolf: Katolické misie u luteránů ve východní části Krušných hor*; *Eva Kalivodová: Odlesk rezistencí aneb bipolarita protireformačních politik mezi Českým královstvím a Francií* (jde o porovnání rezistence českých a francouzských tajných protestantů); *Hedvika Kuchařová: Nekatolíci v dílech některých profesorů arcibiskupského semináře v Praze*; i příspěvek autorské dvojice *Jana Opletová a Věra Slavíková: Postavení a role katolického faráře v malém světě nábožensky rozdělené obce. Farnost Horní Sloupnice a její duchovní správci*, vyjadřující ovšem jednoznačně sympatie s těmito duchovními.

Ve skupině IV. se nejvíce dotýká tematiky konference *Markéta Křížová: Vyprávění otců a dědů. Obnovení Jednoty bratrské ve světle ochranovských pramenů*.

Ve skupině V. je přínosný příspěvek *Evy Kowalské: Problémy s konfesijnou identitou českých protestantů po roku 1781*, podaný ovšem jednoznačně z luterského hlediska. Poslední zajímavý příspěvek *Ondřeje Macka: Doctrina et pietas. Předpoklady ke studiu teologického profilu českých a moravských evangelických farářů rané doby toleranční* hodnotí způsob myšlení prvních tolerančních duchovních vzhledem k jejich předchozímu studiu.

Rozpaky budí příspěvky editora *Zdeňka R. Nešpora* (ve skupině II.: *Institucionální hranice českého tajného nekatolictví a počátků tolerančního protestantismu*) a *Jana Horského* (ve skupině V.: *Příspěvek k problému sebetematizace českých tajných nekatolíků* a část VI. závěr: *Možnosti historicko-antropologické a kulturnědějinné interpretace českého tajného a tolerančního nekatolictví 18. století*.) Oba se zabývají převážně sociologickými úvahami s náhodně vybranou dokumentací z různých už vydaných pramenů.

Celkově lze říci, že sborník je přínosem jako pokus upozornit na tematiku období rekatolizace a toleranční doby. Nedostatkem je naopak nesystematičnost celkové koncepce a některé obecné úvahy bez seriózních historických podkladů, které problematiku nevyjasňují, ale zamlžují.

Pozvánky na nejbližší akce

• Akce pořádané společností VERITAS:

10–31/5/2008	<u>Výstava Cesta Evropou s Konferencí evropských protestantských muzeí</u> (ve státním zámku v Telči, vernisáž spolu s úvodním seminářem proběhla 10. května)
21/6/2008 18:00	<u>Vzpomínkové shromáždění na Staroměstském náměstí</u> (Staroměstské náměstí v Praze; úvodní proslovy, koncert, položení věnců k pomníku – u příležitosti 387. výročí popravy 27 představitelů českého stavovského odboje roku 1621.)
11–18/7/2008	<u>13. pracovní soustředění mladých historiků</u> (Telč; týdenní pobyt mládeže s ústředním tématem: Církevní koncily v letech 325–1215 . Přihlášky: na adresu veritas@evangnet.cz).
13/9/2008	<u>2. Putování do Velké Lhoty u Dačic</u> (zářijový výlet do Střediska české reformace s odpoledním naučným programem)
11/10/2008 10:00	<u>28. seminář pro učitele a zájemce o dějepis, český jazyk a společenské vědy</u> (ČCE Pardubice, Sladkovského 638; téma přednášky dosud nestanoveno)
25–29/10/2008	<u>Podzimní brigáda mladých historiků v Telči</u> (na programu: pokračování v katalogizaci knihovny VERITAS)

• **Občanské sdružení Exulant** (<http://exulant.evangnet.cz>) **nás zve na:**

26–27/7/2008 Husinec-Hussinetz-Friedrichstein-Gęsiniec – ostrov integrace v Evropě (mezinárodní seminář k dějinám významné exulantské osady v dnešním Polsku)

19–21/9/2008 Konference Exulant Jan Amos Komenský v Jánských Lázních

• **Další pozvánky:**

24/5/2008 14:30 Ta lidská svoboda (přednáška Mgr. Dalibora Molnára pořádaná Místním sdružením Kostnické jednoty v Lysé nad Labem ve sborové místnosti ČCE v Lysé n/L)

8/11/2008 Sjezd Kostnické jednoty – sdružení evangelických křesťanů, o. s. (Praha, Ječná 19, modlitebna Evangelické církve metodistické)

Omluva

Omlouváme se všem čtenářům za pozdní otištění letošního kalendária. Naleznete je v příloze tohoto čísla Informačního bulletinu. Doufáme, že jste přes tento nedostatek žádné důležité výročí roku 2008 nepropásli.

Výbor **VERITAS**

Vydala pro informaci svých členů:

VERITAS – historická společnost pro aktualizaci odkazu české reformace, o. s.

kontaktní adresa:

Sídlíště 1436/17

289 22 LYSÁ NAD LABEM

☎ (+420) 607 645 333

Email: veritas@evangnet.cz

Internet: <http://veritas.evangnet.cz>

Členské příspěvky (roční minimální výše):

výdělečně činní 200 Kč/nevýdělečně činní, důchodci, studenti 100 Kč

Prodejní cena Informačního bulletinu pro nečleny: 10 Kč

Tištěná verze Informačního bulletinu: ISSN 1802-1182

On-line verze periodika na Internetu: ISSN 1802-1190

bankovní spojení: 160672631/0300

© **VERITAS 2008**

KALENDÁRIUM (vybraná historická výročí) VERITAS 2008

Leden

- 5. 1. 1628 Jan Amos Komenský odešel z vlasti do Lešna
- 24. 1. 1923 * Amedeo **Molnár**, český evangelický historik

Únor

- 3. 2. 1468 † Johannes **Gutenberg**, vynálezce knihtisku

Březen

- 2. 3. 1458 Jiří z Poděbrad zvolen českým králem
- 6. 3. 1458 † Friedrich **Reiser**, německý valdický a husita (upálen)
- 7. 3. 1968 † ThDr. Viktor **Hájek**, synodní senior ČCE v letech 1950–1968
- 22. 3. 1808 † Václav Matěj **Kramerius**, nakladatel, národní buditel
- 23. 3. 973 založeno pražské biskupství

Duben

- 4. 4. 1968 † Martin Luther **King**, baptistický kazatel (zavražděn)
- 7. 4. 1348 založeno Vysoké učení pražské (Karlova univerzita)
- 20. 4. 1468 † Martin **Lupáč**, husitský biskup
- 22. 4. 1418 ukončen koncil v Kostnici
- 25. 4. 1548 zajati členové Jednoty bratrské Jan Augusta a Jakub Bílek

Květen

- 2. 5. 373 † **Anastasius** (Atanáš), alexandrijský biskup (protiariánský)
- 4. 5. 1548 Jednota bratrská vypovězena z Čech (tzv. první exil)
- 23. 5. 1498 † Girolamo **Savonarola**, italský mnich, reformista (upálen)
- 23. 5. 1618 3. pražská defenestrace, počátek třicetileté války
- 25. 5. 1868 Májové zákony redukovaly konkordát

Červen

- 4. 6. 1848 Slovanská mše na Koňském trhu (Slovanský sjezd v Praze)
- 7. 6. 1938 † ThDr. Josef **Souček**, synodní senior ČCE v letech 1918–1938
- 14. 6. 1798 * František **Palacký**, český historik a politik
- 17. 6. 1703 * John **Wesley**, zakladatel metodismu
- 20. 6. 1628 z Čech vypovězení poslední evangelíci
- 21. 6. 1621 poprava 27 představitelů českého stavovského povstání na Staroměstském náměstí v Praze

Červenec

- 1. 7. 1628 Obnovené zřízení zemské vyhlášeno pro Moravu
- 6. 7. 1415 † Mistr Jan **Hus** v Kostnici (upálen)
- 6. 7. 1738 na výročí MJH založen Herrenhaag
- 8. 7. 1958 † Pavel **Eisner**, jazykovědec, literární kritik
- 15. 7. 1588 † Jiří **Israel**, biskup Jednoty bratrské pro Polsko
- 30. 7. 1718 † William **Penn**, filantrop, ochránce kvakerů a Jednoty bratrské, zakladatel amerického státu Pensylvánie

Srpen

- 8. 8. 1488 Pražská Bible, první české tištěné vydání
- 10. 8. 1508 Svatojakubský mandát proti pikhartům
- 10. 8. 1518 Mikuláš **Klaudyán**, mladoboleslavský lékař, spisovatel, člen Jednoty bratrské, vydal nejstarší mapu Čech
- 15. 8. 1388 † Vojtěch **Raňkův z Ježova**, předchůdce reformace, mj. i rektor pařížské Sorbonny
- 21. 8. 1968 okupace Československa vojsky armád Varšavské smlouvy
- 31. 8. 1688 † John **Bunyan**, baptistický kazatel a spisovatel

Září

- 3. 9. 1658 † Oliver **Cromwell**, státník, vůdce anglické revoluce
- 9. 9. 1828 * Lev Nikolajevič **Tolstoj**, ruský spisovatel a filozof
- 14. 9. 258 † **Cyprian**, biskup, severoafrický teolog (popraven)
- 17. 9. 1938 † Antonín B. **Svojsík**, zakladatel českého skautingu

Říjen

- 11.10.1424 † Jan **Žižka** z Trocnova, geniální husitský vojevůdce
- 24.10.1648 uzavřen vestfálský mír, konec třicetileté války
- 25.10.1918 † plukovník Josef Jiří **Švec**, legionář v Rusku (sebevražda)
- 26.10.1948 † František **Urbánek**, kazatel Jednoty česko-bratrské (dnes CB)
- 28.10.1918 vznik samostatného Československa
- 31.10.1517 světový den reformace (Martin Luther v tento den vyvěsil na dveře kostela ve Wittenbergu svých 95 tezí)

Listopad

- 3.11.1918 v Praze na Staroměstském náměstí stržen tzv. mariánský sloup
- 8.11.1620 bitva na Bílé hoře
- 17.11.1808 † David **Zeisberger**, Moravan, apoštol Indiánů
- 23.11.1918 † ThDr. Čeněk **Dušek**, český superintendent HV v letech 1910–1918, zakladatel Kostnické jednoty
- 25.11.1888 † Jan **Balcar**, zakladatel Svobodné církve reformované (dnes CB)
- 29.11.1378 † **Karel IV.** Lucemburský, český král, římsko-německý císař, Otec vlasti

Prosinec

- 9.12.1608 * John **Milton**, anglický náboženský básník
- 10.12.1968 † Karl **Barth**, bohoslovec, spoluzakladatel Vyznávající církve v Německu
- 11.12.1528 † **Lukáš Pražský**, bohoslovec, biskup Jednoty bratrské
- 12.12.1588 † Jan **Kálef**, biskup Jednoty bratrské
- 17.12.1918 zahájen ustavující sněm ČCE
- 18.12.1848 † Bernard **Bolzano**, český filozof, matematik, logik, profesor
- 25.12.1938 † Karel **Čapek**, spisovatel, dramatik, esejista